

Nr 40.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Genom en den 18 mars 1949 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 127, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Beträffande de skäl, som utöver vad nedan angives åberopats till stöd för det genom propositionen framlagda lagförslaget, får utskottet hänvisa till propositionen.

Till utskottet har med anledning av propositionen inkommit en skrivelse från Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

De föreslagna ändringarna avse främst en decentralisering av vissa uppgifter inom straffverkställigheten från fångvårdsstyrelsen till styresmännen för fångvårdsanstalterna. Vidare innebär förslaget att länsstyrelserna i huvudsak befrias från befattning med straffverkställighetsärenden.

Inledning.

Decentraliseringsutredningen avgav den 9 april 1948 en promemoria (nr 15) angående decentraliseringsfrågor inom fångvårdsstyrelsens verksamhetsområde. Vissa av de däri framlagda förslagen avse ändringar i 1945 års lag om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Utredningen har vid sin undersökning i hithörande delar väsentligen begränsat sig till frågorna om straffdoms befordran till verkställighet och i samband därmed uppskov med straffverkställighet, beräkning av strafftid samt de intagnas behandling. Rörande dessa frågor har utredningen undersökt i vad mån en decentralisering kan genomföras samt framlagt förslag härom.

Över promemorian ha, efter remiss, *yttranden* avgivits av fångvårdsstyrelsen, riksåklagarämbetet, Svea och Göta hovrätter, hovrätten för Nedre Norrland, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län, strafflagbered-

ningen, statens organisationsnämnd, föreningarna direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten, Sveriges häradshövdingar och Sveriges stadsdomare ävensom Sveriges advokatsamfund och svenska fångvårdssällskapet.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har efter övervägande av utredningens förslag funnit det möjligt att genomföra en betydande decentralisering jämte vissa andra förenklingar.

Straffdoms befordran till verkställighet.

Rörande denna fråga har *departementschefen* uttalat bland annat:

»I uppgiften att befordra dom å frihetsstraff till verkställighet kunna särskiljas fyra olika arbetsmoment, nämligen kontroll av domens verkställbarhet, anvisande av anstalt för verkställigheten, införfpassning till anstalten samt kontroll av att verkställighet skett. Vid straffverkställighetslagens tillkomst rådde meningsskiljaktighet om hur åliggandena borde fördelas mellan de myndigheter som kunde komma i fråga. Bl. a. voro meningarna delade om den roll länsstyrelserna borde spela och om den utsträckning i vilken andra myndigheter — främst fångvårdsstyrelsen och anstaltens styresmän — skulle kunna tänkas övertaga länsstyrelsernas uppgifter inom straffverkställigheten. Enligt den lösning för vilken man slutligen stannade ankommer verkställigheten beträffande dömda som icke äro på fri fot helt på fångvårdsmyndigheterna. I fråga om övriga fall, d. v. s. dem där den dömda icke är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt när verkställighet skall ske, gäller att länsstyrelse har att verkställa kontrollen av doms verkställbarhet liksom införfpassningen av dömda personer till fångvårdsanstalt — därvid polismyndighet biträder — medan anstaltsanvisningen, som utgör ett mellanliggande moment, ankommer på fångvårdsstyrelsen. Kontrollen av att domen slutligen blivit befördrad till verkställighet åvilar länsstyrelse.

Av det sagda framgår att betydande uppgifter på detta område ålagts länsstyrelserna trots att dessa varken deltaga i straffens bestämmande eller ha att göra med själva straffverkställigheten. Länsstyrelserna äro, väsentligen på grund av gammal hävd och genom sin allmänna administrativa ställning som den exekutiva maktens handhavare, inkopplade som ett mellanled mellan de dömande myndigheterna och de straffverkställande. De förslag till förenklingar som decentraliseringsutredningen framlagt avse, förutom en överflyttning av göromål från fångvårdsstyrelsen till lokala organ, främst ett frikopplande av länsstyrelserna från befattningen med straffverkställigheten. Denna linje synes mig böra följas i största möjliga utsträckning.

I fråga om kontrollen av straffdoms verkställbarhet föreslog utredningen att den skulle överflyttas från länsstyrelse till den domstol, som meddelat domen. — —

Mot förslaget att befria länsstyrelserna från befattningen med kontroll av straffdoms verkställbarhet har ingen av de i ärendet hörda myndigheterna haft något att erinra. Däremot har fångvårdsstyrelsen, med instämmande

från strafflagberedningen, gjort erinringar mot förslaget att lägga kontrollen på domstol. De skäl som styrelsen därvid anfört finner jag övertygande. Det måste sålunda vara av värde att fångvårdsstyrelsen erhåller tillgång till alla straffdomar av ifrågavarande slag, alltså även icke laga-kraftvunna, och därigenom får större möjlighet att i förväg planera verkställigheten. Det är likaledes av vikt att fångvårdsstyrelsen blir i tillfälle att, om nöjdförklaring sker, lämna anvisning om lämplig anstalt för verkställigheten. Härför erfordras emellertid att styrelsen när nöjdförklaringen avges har tillgång till domen samt sådana kompletterande uppgifter om den dömda som enligt gällande föreskrifter skola fogas vid domen när denna expedieras för verkställighet. Den förenkling som på förevarande punkt kan vara att vinna torde väsentligen uppnås om domarna ej av fångvårdsstyrelsen vidarebefordras för verkställighet förrän de äro verkställbara. För fångvårdsstyrelsen uppkomme härigenom en arbetsökning i förhållande till utredningens förslag men den skulle huvudsakligen bestå däri att även de domar som överklagades bleve registrerade hos styrelsen och torde alltså vara av mindre betydelse. Under åberopande av det anförda förordar jag därför den lösningen att kontrollen av verkställbarheten av dom å straffarbete, fängelse, förvaring eller internering skall, såvitt angår icke häktad, åvila fångvårdsstyrelsen samt att fångvårdsstyrelsen ej skall expediera dom till verkställighet förrän den är verkställbar. Givetvis böra slutliga åtgärder för anstaltsplacering av de dömda eller andra verkställighetsåtgärder icke heller vidtagas förrän domarna äro verkställbara.

I fråga om domar å ungdomsfängelse torde den lämpligaste lösningen vara att, såsom fångvårdsstyrelsen och strafflagberedningen föreslagit, dessa insändas till fångvårdsstyrelsen allenast när förordnande givits att omedelbar verkställighet ej skall äga rum; i övriga fall, vilka utgöra det långt övervägande flertalet, bör sådan dom, med förbigående av länsstyrelse, sändas till polismyndigheten i den ort, där den dömda vistas. Till frågan om befrielse för länsstyrelse, jämväl såvitt angår övriga straffdomar, från bestyret med införpassande till fångvårdsanstalt, återkommer jag i det följande.

Ingen meningsskiljaktighet har bland de myndigheter som haft att yttra sig över decentraliseringsutredningens förslag rått om att det fortfarande bör ankomma på fångvårdsstyrelsen att anvisa anstalt för verkställigheten. Jag anser mig ej heller böra föreslå någon ändring här. Emellertid böra alla möjligheter till rationalisering tillvaratagas så att särskilda förfrågningar från den införpassande myndigheten hos fångvårdsstyrelsen om vilken anstalt som må ifrågakomma så mycket som möjligt undvikas. I den mån så kan ske av hänsyn till differentieringsbehovet m. m. böra därför generella anstaltsanvisningar givas och införpassning äga rum till den närmaste av de i anvisningarna upplagna anstalterna.

Uppgiften att ombesörja den dömdes införpassande till fångvårdsanstalt är som utredningen framhållit sammankopplad med dels kontrollen av domens verkställbarhet och dels kontrollen av att

domen blir befördrad till verkställighet. Därest, som jag förordat, länsstyrelserna frikopplas från sin befattning med kontrollen av verkställbarheten, saknas anledning att låta dem ombesörja införpassningen. Denna torde lämpligen — utom beträffande domar å ungdomsfängelse som skola verkställas omedelbart — kunna omhänderhas av fångvårdsstyrelsen. Fångvårdsstyrelsen bör sålunda ha att, sedan domen blivit verkställbar och i samband med anvisning om verkställighetsanstalt, översända domen direkt till vederbörande polismyndighet. Förslaget föranleder i denna del ändringar i 13 § straffverkställighetslagen. Någon ändring föreslås icke i förfarandet för det fall att fråga om förpassning uppkommer i anledning av att den dömda avger nöjdförklaring. Det bör då åligga den myndighet som mottar förklaringen att låta verkställa förpassningen. Viss meningsskiljaktighet har rått mellan utredningen och fångvårdsstyrelsen om fördelningen av hithörande uppgifter mellan styrelsen och polismyndigheterna. Styrelsen har bl. a. betecknat det som mindre lämpligt att styrelsen, såsom utredningens förslag innebär, ålägges att föranstalta om efterlysningar av icke anträffade dömda. Dessa spörsmål äro icke av den art att de behöva avgöras i förevarande sammanhang och jag anser mig därför ej böra gå närmare in på dem. De sammanhånga emellertid i viss mån med frågan om kontrollen av att domar slutligen befordras till verkställighet. Denna bör uppenbarligen, såsom föreslagits av utredningen utan gensagor i yttrandena, åvila fångvårdsstyrelsen. Under sådana förhållanden torde det vara mest praktiskt att exempelvis en sådan åtgärd som efterlysning i Polisunder rättelser av dömd, som ej kan anträffas på annat sätt, får ankomma på fångvårdsstyrelsen.»

Vad angår frågan om beviljande av uppskov med straffverkställighet föreslogs i lagrådsremissen, att beslutanderätten i uppskovsärenden skulle överflyttas från länsstyrelse till vederbörande polismyndighet. Sedan *lagrådet* i sitt utlåtande över det ursprungliga lagförslaget i denna del på anförda skäl funnit den gällande rättens ståndpunkt böra bibehållas i fråga om den myndighet, som skulle ha att pröva uppskovsärenden, men på sätt decentraliseringsutredningen föreslagit ansett lämpligt att införa den ändringen, att ansökan om uppskov skulle ingivas till polismyndigheten med föreskrift tillika att denna därefter hade att med eget yttrande insända ansökningen till länsstyrelsen, har *departementschefen* uttalat sig för en lagändring i denna del i enlighet med lagrådets förslag. Härav har föranletts ett tillägg till 15 §.

I anslutning till ett över utredningens promemoria avgivet remissyttrande av länsstyrelsen i Uppsala län har departementschefen i förevarande sammanhang upptagit frågan om en begränsning av kretsen av de myndigheter, inför vilka enligt 10 § straffverkställighetslagen nöjdförklaring må avgivas av icke häktad. Behöriga äro länsstyrelse, styresman vid fångvårdsanstalt, landsfogde, polismästare och annan polischef samt, under särskilda omständigheter, viss militär befälhavare.

Departementschefen yttrar i denna del:

»Om nu länsstyrelse befrias från all befattning med straffverkställigheten, synes länsstyrelsen kunna utgå även som nöjdförklaringsmyndighet. Det torde för övrigt vara mycket sällan som nöjdförklaring över straffdom avgives inför länsstyrelse. En ändring av 10 § av denna innebörd föranleder jämkning jämväl av 11 § första stycket.»

Slutligen yttrar *departementschefen* i detta avsnitt av propositionen:

»Enligt 11 § andra stycket straffverkställighetslagen skall underrättelse om avgiven nöjdförklaring ofördröjligen avsändas till den domstol hos vilken den dömda ägt fullfölja talan mot domen. Eftersom fullföljdsinlaga skall ingivas eller insändas till den domstol som meddelat domen, torde — även om utredningens förslag beträffande kontrollen av straffdoms verkställbarhet ej genomföres — lagrummet böra ändras så att underrättelse om nöjdförklaring skall insändas till denna domstol.»

Beräkning av strafftid.

Enligt 18 § *straffverkställighetslagen* gäller, att för den som börjat undergå straffarbete på viss tid eller fängelse skall fångvårdsstyrelsen så snart ske kan fastställa dagen för strafftidens slut eller, om 1 § lagen om villkorlig frigivning är tillämplig, den dag då villkorlig frigivning enligt nämnda lagrum skall äga rum, så framt laga hinder däremot ej möter. När ändring i beslutet påkallas av omständigheterna skall styresmannen göra anmälan härom till fångvårdsstyrelsen, som har att förordna i ärendet.

Enligt uppgift från fångvårdsstyrelsen utgjorde antalet av styrelsen under budgetåret 1946/47 handlagda ärenden om beräkning av strafftid 4 383.

Från en av statens organisationsnämnd avgiven promemoria beträffande organisationsundersökning vid fångvårdsstyrelsen inhämtas följande rörande tillvägagångssättet inom styrelsen vid handläggning av ifrågavarande ärenden. Resolutionerna kunna indelas i tre grupper: stämpelresolutioner, enklare konceptresolutioner och svårare konceptresolutioner. Den personal som sysslar med ärendena utgöres av en förste byråsekreterare, en förste amanuens och ett skrivbiträde. Stämpelresolutioner utfärdas genom att en stämpel — av endera av två typer, beroende på om obligatorisk villkorlig frigivning skall äga rum eller ej — åsättes den från fångvårdsanstalten översända domen. Skrivbiträdet uträknar frigivningsdagen med utgångspunkt från den å domen angivna begynnelse dagen och gör anteckning där om på vederbörlig plats i stämpeln. Resolutionen granskas först av amanuensen och därefter av byråsekreteraren som undertecknar den. Som enklare konceptresolutioner ha betecknats sådana, där strafftidsberäkningen något komplicerats genom exempelvis en sådan omständighet som att i utslaget angives att utståndet straff skall avräknas. Skrivbiträdet uppgör i dessa

fall koncept till resolutionen. Denna granskas av amanuensen och byråsekreteraren, som undertecknar densamma. Till svårare konceptresolutioner skrivs koncept av amanuensen. I övrigt är arbetsgången densamma som vid enklare konceptresolutioner. Svårigheterna vid straffrättsberäkningen vid resolutioner i denna grupp sammanhånga ofta med tillämpning av 4 kap. 3 § strafflagen, vilken kan medföra att utredning måste företas rörande tidigare bestraffningar som den dömde undergått.

Av samtliga resolutioner ha stämpelresolutionerna beräknats utgöra omkring 80 %, de enklare konceptresolutionerna 13 % och övriga 7 %.

Decentraliseringsutredningen har anfört att uppgiften att fastställa strafftid synes, såsom reglerna härför nu äro utformade, i flertalet fall vara mycket enkel och närmast av expeditionell natur. Enligt utredningens mening kan därför behov icke anses föreligga att avgörandet i varje sådant ärende fattas av central myndighet. Då därtill kommer att en centraliserad handläggning medför en omfattande rapporteringsskyldighet och skriftväxling, tala enligt utredningens mening starka skäl för att uppgiften i klara fall anförtros de lokala fångvårdsmyndigheterna, d. v. s. styresmännen. Att, såsom ifrågasatts, decentralisera beslutanderätten till länsstyrelserna kan däremot, anser utredningen, icke innebära någon rationell lösning. I tveksamma eller eljest mera svårbedömbara fall borde beslutanderätten ankomma på den centrala fångvårdsmyndigheten. På grund av svårigheten att i en författning avgränsa de enkla och klara fallen från dem, där tveksamhet av en eller annan anledning kan föreligga, har utredningen föreslagit den lösningen att det uppdrages åt fångvårdsstyrelsen att själv angiva i vilka fall strafftid må bestämmas av styresman för fångvårdsanstalt samt bemyndiga styresmännen att till fångvårdsstyrelsens prövning överlämna tveksamma eller eljest svårbedömda fall.

I flertalet *yttranden* över utredningens promemoria har förslaget i nu förevarande del lämnats utan erinran.

Advokatsamfundet har påyrkat en ännu längre gående decentralisering och har velat helt anförtro åt styresmännen att bestämma strafftiden. Samfundet har anfört att i tveksamma fall styresman ändock alltid borde känna det ansvaret att han rådfrågade fångvårdsstyrelsen.

Å andra sidan har utvidgningen av styresmännens befogenheter avstyrkts av *fångvårdsstyrelsen*, *strafflagberedningen*, *föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten* samt *svenska fångvårdssällskapet*. *Fångvårdsstyrelsen* har förklarat sig icke kunna dela utredningens uppfattning om ärendena rörande straffrättsberäkning och har till stöd härför åberopat bland annat, att frågan om beslutanderättens fördelning i dessa frågor prövades noggrant vid verkställighetslagens tillkomst, varvid varken strafflagberedningen, Kungl. Maj:t eller riksdagen fann det möjligt att förlägga prövningen till fångvårdsanstaltens styresmän, samt att de erfarenheter, som gjorts efter verkställighetslagens ikraftträdande, icke givit stöd för en mot-

satt mening. Fångvårdsstyrelsen har vidare uttalat, att många ärenden, som till synes vore okomplicerade och närmast rutinmässiga, vid den fortsatta handläggningen visade sig vara av invecklad beskaffenhet samt att, även om straffidsberäkningen i viss utsträckning decentraliserades, fångvårdsstyrelsen icke gärna skulle kunna underlåta att på grundval av anstalternas rapporter verkställa en efterföljande prövning.

I yttrande över organisationsnämndens förut omtalade promemoria har *fångvårdsstyrelsen* återkommit till förevarande spörsmål och därvid förklarat förslaget att delegera de s. k. okomplicerade fallen av straffidsberäkning till styresmännen i praktiken ogenomförbart enär man först efter utredning i styrelsen rörande tidigare bestraffningar och undergången straffverkställighet kunde avgöra, huruvida uppgifter utöver innehållet i domen vore erforderliga för att beräkna strafftidens längd. En decentralisering av straffidsberäkningen skulle alltså medföra, att styresmännen i varje ärende skulle vara nödsakade att hos styrelsen begära utredning rörande tidigare straffverkställighet. Man riskerade enligt styrelsens mening en avsevärd skriftväxling mellan styrelsen och styresmännen, vilket hittills endast undantagsvis förekommit.

Svenska fångvårdssällskapet har anfört att det bland fångvårdens styresmän torde råda en samstämmig uppfattning att den centrala ledningen borde förordna i fråga om en formellt så viktig angelägenhet som beräkning av strafftid. Enligt sällskapets mening skulle annars mången gång kunna uppstå allvarliga komplikationer, icke minst vid de tillfällen då den ordinarie styresmannen av semester eller tjänstledighet vore ersatt av vikarie med mer begränsad erfarenhet.

Departementschefen har i denna fråga anfört:

»Enligt den före straffverkställighetslagen gällande rätten meddelades förordnande om verkställighet av utslag, varigenom någon dömts till frihetsstraff, av vederbörande befälhavare, om straffet skulle avtjänas i militärhäkte, men eljest av tillsyningsmannen eller, om tillsyningsman ej fanns, av länsstyrelsen. Enligt strafflagberedningens förslag till straffverkställighetslag skulle fängelsestraff ej längre verkställas i militärhäkte och skulle tillsyningsmän icke längre finnas. Av praktiska skäl fann strafflagberedningen det lämpligt att som organ för bestämmandet av strafftid bibehålla länsstyrelserna. Det anfördes av beredningen att länsstyrelserna erhållit en betydande rutin i hithörande frågor.

Vid min anmälan i statsrådet den 19 september 1945 av strafflagberedningens förslag och yttrandena däröver anförde jag, såvitt angår nu ifrågasatt spörsmål, att då enligt beredningens förslag något formligt beslut om verkställighet ej skulle meddelas, skäl syntes tala för att länsstyrelsernas bestyr med beräkning av strafftid överflyttades på fångvårdsmyndigheterna. Meddelades utförliga regler i ämnet, syntes den omständigheten, att länsstyrelserna förvärvat en betydande rutin i hithörande frågor, vara av mindre betydelse. Beslutanderätten kunde antingen, anförde jag vidare, upp-

dragas åt fångvårdsstyrelsen eller ock ankomma på fångvårdsanstaltens styresmän. Ur säkerhetssynpunkt förefölle det önskvärt att, även om reglerna för beräkning av strafftid förenklades, uppgiften anförtrodde en mera kvalificerad myndighet än anstaltens styresmän. Det borde förden skull enligt min mening ankomma på fångvårdsstyrelsen att beräkna strafftidens längd.

Mitt ståndpunktstagande vid nämnda tillfälle gällde som framgår av det sagda frågan huruvida beslutanderätten i fråga om beräkning av strafftid borde helt tillkomma antingen fångvårdsstyrelsen eller styresmännen eller ock länsstyrelserna. Främst med hänsyn till de tveksamma fall som kunde uppkomma fann jag det mindre lämpligt att låta beslutanderätten tillkomma styresmännen. Därest man emellertid kan ordna det så att fångvårdsstyrelsen fortfarande beslutar i de mera komplicerade fallen medan de enklare överlämnas åt styresmännen, förfalla väsentligen de invändningar jag förut haft mot att de senare få befattning med strafftidsberäkningen. I decentraliseringsutredningens promemoria har ej heller föreslagits annat än att avgörandet i enklare fall, efter fångvårdsstyrelsens prövning, skall kunna överlämnas till styresman. Om det är möjligt att på detta sätt avlasta en väsentlig del av dessa ärenden från fångvårdsstyrelsen, bör detta med hänsyn till ärendenas stora antal innebära en icke oväsentlig minskning av styrelsens arbetsbörda. Fångvårdsstyrelsen har emellertid förklarat att även en blott partiell delegation av beslutanderätten till styresmännen skulle vara ogenomförbar, bl. a. av den anledningen att det vore ogörligt att anvisa vissa grupper av fall, däri avgörandet vore så enkelt att delegation kunde ske. Vad styrelsen sålunda anfört förefaller dock — i belysning av den i det föregående lämnade redogörelsen för förfarandet vid handläggningen inom styrelsen av ärenden om strafftidsberäkning — knappast övertygande. Ej mindre än omkring 80 % av ärendena äro ju av så enkel beskaffenhet att resolution däri kan avfattas enligt ett enkelt, på domen stämplat formulär. Avgörandet i dessa fall torde generellt kunna uppdras åt styresmännen. I ytterligare en icke helt obetydlig grupp, enligt de förut lämnade siffrorna omfattande omkring 13 % av sammanlagda antalet ärenden, är strafftidsberäkningen så pass enkel att koncept till resolution kan, inom fångvårdsstyrelsen, uppgöras av ett skrivbiträde. Även ärendena inom denna grupp torde i allmänhet kunna avgöras av styresmännen. Övriga ärenden, till antalet beräknade till omkring 7 % av samtliga, äro däremot av den invecklade beskaffenhet att de lämpligen böra handläggas av någon tjänsteman, som har tillfälle att förvärva en större rutin i avgörande av frågor av den art det här gäller, och böra därför avgöras av fångvårdsstyrelsen. Jag vill i anledning av vad styrelsen anfört också erinra om att ärendena rörande strafftidsberäkning tidigare handlades av lokala myndigheter, främst länsstyrelserna.

Decentraliseringen synes praktiskt kunna genomföras på det sättet att styresman bemyndigas att bestämma strafftiden i de fall då det ej i samband med den dömdes intagning å anstalten vinnes upplysning om någon kom-

plikation i form av sammanträffande straff liksom i regel också när komplikationen blott består däri att å straffet skall avräknas straff som den dömden förut utstått. Att ärende rörande straffrättsberäkning i vissa fall måste överlämnas till fångvårdsstyrelsen framgår bl. a. av 4 kap. 4 och 5 §§ strafflagen. Även eljest bör det åligga styresman att om det uppkommer någon svårbedömbart fråga i ärende som handlägges av honom underställa ärendet fångvårdsstyrelsens prövning. Det är tydligt att, som fångvårdsstyrelsen påpekat, ärenden som vid första påseende te sig enkla stundom kunna erbjuda svårigheter samt att det för bestämmande av strafftiden i vissa fall, som enligt det föregående skulle avgöras av styresman, erfordras utredning om andra straff m. m., därom fullständiga uppgifter finnas endast hos den centrala myndigheten. Det kan alltså bli erforderligt med åtgärder från fångvårdsstyrelsens sida även i delegerade ärenden. Detta skäl synes emellertid ej böra få hindra en önskvärd decentralisering. Jag anser mig därför kunna tillstyrka en sådan ändring av 18 § straffverkställighetslagen att strafftiden för den som börjat undergå straffarbete på viss tid eller fängelse skall bestämmas av fångvårdsstyrelsen eller, efter dess be- myndigande, av styresmannen.»

Lagrådet har i frågan yttrat:

»Frågan om den föreslagna ändringen angående vilken myndighet som skall i första hand verkställa beräkning av strafftid är huvudsakligen att bedöma ur administrativa och organisatoriska lämplighetssynpunkter. Lagrådet kan det oaktat icke underlåta att framhålla, att enligt lagrådets mening de skäl, som de sakkunniga remissinstanserna anfört mot förslaget i denna del, icke kunna anses vederlagda genom den i övrigt förebragta utredningen.»

Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten har i sin ovan nämnda skrivelse till utskottet uttalat sig för att straffrättsberäkningen all- jämt borde ankomma på den centrala myndigheten, fångvårdsstyrelsen.

De intagnas behandling.

De förslag som framställts av decentraliseringsutredningen i fråga om de intagnas behandling äro endast till en mindre del av den beskaffenheten, att lagändring erfordras för att genomföra dem.

Medför kvinna vid intagning å fångvårdsanstalt spätt barn eller föder hon därefter barn, äger fångvårdsstyrelsen enligt 27 § straffverkställighetslagen, efter hörande av barnavårdsassistenten i det län där kvinnan har sitt hemvist, medgiva henne att behålla barnet hos sig under amningstiden och, om särskilda förhållanden påkalla det, jämväl utöver nämnda tid. *Decentraliseringsutredningen* har anfört att prövningen av dylika ärenden syntes vara av den art, att beslutanderätten i regel kunde av fångvårdsstyrelsen överlåtas åt vederbörande styresman efter hörande av barnavårdsassistenten i det län där kvinnan har sitt hemvist.

Om avbrott i verkställigheten av frihetsstraff i anledning av att den intagne häktas eller åtalas för brott stadgas i 37 § straffverkställighetslagen. Häktas intagen, skall verkställigheten avbrytas. Finner i annat fall överåklagare eller rätten i anledning av åtal mot intagen att dennes personliga inställelse vid domstolen är påkallad, har fångvårdsstyrelsen att föranstalta därom. Begär domstol eller annan myndighet, efter framställning av part eller eljest, att intagen skall inställas inför myndigheten för annat ändamål än i 37 § sägs, prövar enligt 38 § fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, styresmannen, huruvida det må ske.

Decentraliseringsutredningen har i denna del anfört, att ärenden av hithörande beskaffenhet torde kunna anförtros styresmännen enligt fångvårdsstyrelsens allmänna anvisningar.

Departementschefen uttalade sig, vad beträffar intagen kvinnas rätt att behålla spätt barn hos sig i fångvårdsanstalt, för att beslutanderätten här om borde utan bemyndigande av fångvårdsstyrelsen tillkomma styresmannen, efter hörande av vederbörande barnavårdsassistent, och i propositionen föreslås ändring i 27 § i enlighet därmed.

Vad angår tilltalads inställande inför domstol ansåg sig departementschefen böra biträda utredningens förslag, dock att styresmans beslutanderätt härom endast borde omfatta de fall, då den intagne ej behövde förflyttas till annan anstalt. I propositionen föreslås i enlighet därmed ändring i 37 §.

Utskottet.

Lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. trädde i kraft den 1 juli 1946. Under tiden sedan dess ha de skilda myndigheter, som haft att tillämpa den, kunnat bilda sig en uppfattning om hur lagens olika föreskrifter verkat i praktiken. I det nu föreliggande förslaget till ändring i lagen ha främst tagits upp frågor, som uppmärksammats av decentraliseringsutredningen. De föreslagna ändringarna innebära i huvudsak en överflyttning av vissa uppgifter från fångvårdsstyrelsen till styresmännen för fångvårdsanstalterna. Härjämte har eftersträfvats att i huvudsak befria länsstyrelserna från befattning med straffverkställighetsärenden.

Gentemot de principer, som lagts till grund för propositionen, har utskottet i allt väsentligt icke funnit anledning till någon erinran. Det får således anses vara ur flera synpunkter önskvärt, att en decentralisering av avgörandet i hithörande frågor kommer till stånd, i all synnerhet om härigenom kunna göras icke oväsentliga vinster i arbetsbesparingshänseende.

Endast på en punkt har utskottet icke kunnat dela den uppfattning, varåt propositionen givit uttryck, nämligen beträffande beräkning av strafftid. I propositionen har i denna del föreslagits en ändring i 18 § av innebörd att styresmännen å fångvårdsanstalterna skulle av fångvårdsstyrelsen, som nu ensam har beslutanderätten, bemyndigas att bestämma strafftiden i sådana fall, då det ej i samband med den dömdes intagning i anstalten vinnes

upplysning om någon komplikation i form av sammanträffande av brott liksom i regel också, när komplikationen blott består däri att å straffet skall avräknas straff, som den dömden förut utstått.

På denna punkt ha de bland remissinstanserna, som äga särskild sakkunskap i denna fråga, avstyrkt decentraliseringsutredningens förslag. Fångvårdsstyrelsen, på vilken myndighet det skulle ankomma att generellt angiva vilka fall som lämpligen kunde anförtros åt styresmännens avgörande, har uttalat, att ett sådant förfarande i praktiken vore ogenomförbart med hänsyn till att det först efter viss utredning av varje särskilt fall, därvid tillgång erfordrades till det hos styrelsen förvarade centrala fångregistret, kunde avgöras, huruvida fallet vore komplicerat eller ej. Därest avsikten med förslaget vore att styresmännen vid bestämmandet av strafftiden endast skulle lita till den dömdes uppgifter om tidigare bestraffningar, skulle här yppa sig en felkälla, som i åtskilliga fall skulle medföra att strafftiden beräknades oriktigt till nackdel för den dömden.

Inom utskottet ha som exempel anförts vissa fall, i vilka om strafftiden beräknats allenast med ledning av den intagnes egna uppgifter denne skolat få undergå straff under avsevärt längre tid än som bort ske.

I de åsyftade fallen torde visserligen oftast om än icke alltid felaktiga straffrättsberäkningar utförda av styresmännen kunna i efterhand rättas till genom fångvårdsstyrelsens ingripande. Skall styrelsen ombesörja en sådan efterföljande granskning, har man emellertid icke vunnit det, som decentraliseringen främst åsyftar, nämligen arbetsbesparing.

Avsåges med förslaget i stället, att styresmännen i samtliga fall vid beräkning av strafftid skulle anses vara skyldiga att per telefon eller annorledes sätta sig i förbindelse med fångvårdsstyrelsen för att genom dess centrala fångregister inhämta uppgifter om eventuella tidigare bestraffningar eller för att eljest i tveksamma fall förfråga sig om den gjorda straffrättsberäkningen vore riktig, vunnnes uppenbarligen icke heller den avsedda arbetsbesparingen.

Utskottet vill slutligen understryka, att beräkning av strafftid enligt gällande svensk rätt visserligen är förenad med åtskilliga svårigheter men att det hos oss tillämpade systemet tillkommit i syfte att tillgodose såväl rättvisesynpunkter som humanitära synpunkter. Med hänsyn till den vikt som både i lagstiftning och praxis tillerkänts kravet att den dömden aldrig skall få berövas friheten under längre tid än som angives i straffdomen, måste det anses synnerligen betänkligt att nu införa ett stadgande, som otvivelaktigt skulle medföra, att skyddet för den dömden i detta hänseende försvagades.

På nu anförda skäl anser sig utskottet icke kunna tillstyrka den i propositionen föreslagna ändringen i 18 § straffverkställighetslagen.

Med hänvisning till vad nu anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om
verkställighet av frihetsstraff m. m.

Härigenom förordnas, att 10, 11, 13, 15, 27 och 37 §§ lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

10 §.

Den som icke är häktad eller intagen i fångvårdsanstalt må, med avlämnande av domen eller sådant bevis som sägs i 8 §, avgiva nöjdförklaring inför länsstyrelse eller i vittnes närvaro inför styresman vid fångvårdsanstalt eller den som är i hans ställe, landsfogde, polismästare eller annan polischef. Den som fullgör militärtjänstgöring må ock avgiva förklaringen i vittnes närvaro inför befattningshavare vid krigsmakten, som över honom har bestraffningsrätt i disciplinmål.

11 §.

Myndighet som mottagit nöjdförklaring skall göra anteckning därom

(Utskottets förslag.²)

10 §.

Den som icke är häktad eller intagen i fångvårdsanstalt må, med avlämnande av domen eller sådant bevis som sägs i 8 §, avgiva nöjdförklaring inför styresman vid fångvårdsanstalt eller den som är i hans ställe, landsfogde, polismästare eller annan polischef. Den som fullgör militärtjänstgöring må ock avgiva förklaringen inför befattningshavare vid krigsmakten, som över honom har bestraffningsrätt i disciplinmål. När nöjdförklaring avgives, skall vittne närvara.

11 §.

Myndighet som mottagit nöjdförklaring skall göra anteckning därom

¹ Senaste lydelse av 10 och 13 §§, se SFS 1948: 468.

² Utskottets förslag skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag därutinnan, att det senare innehöll jämväl följande ändring i 18 §:

(Gällande lydelse:)

18 §.

För den som börjat undergå straffarbete på viss tid eller fängelse skall fångvårdsstyrelsen så snart ske kan fastställa dagen för strafftidens slut eller, om 1 § lagen om villkorlig frigivning är tillämplig, den dag då villkorlig frigivning enligt nämnda lagrum skall äga rum, såframt laga hinder däremot ej möter.

När ändring — — — — —

(Kungl. Maj:ts förslag:)

18 §.

För den som börjat undergå straffarbete på viss tid eller fängelse skall fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, styresmannen så snart ske kan fastställa dagen för strafftidens slut eller, om 1 § lagen om villkorlig frigivning är tillämplig, den dag då villkorlig frigivning enligt nämnda lagrum skall äga rum, såframt laga hinder däremot ej möter.

i ärendet.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.)

15 §.

Visar den — — — — — av nådeansökningen.

Den som icke är häktad må på ansökan erhålla uppskov med verkställigheten av straffarbete eller fängelse under viss tid, högst sex månader från den dag då domen må verkställas mot honom, om med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd eller yrkesutövning eller övriga förhållanden synnerliga skäl för uppskov prövas föreligga. Kvinna som är havande eller ammar barn må beviljas uppskov under tid som prövas skälig. Beslut i ärende som här avses meddelas av *länsstyrelse som enligt 13 § har att befordra domen till verkställighet eller länsstyrelsen i den ort där den dömdes har sitt hemvist.*

Vad i — — — — — beslutet återkallas.

Beslut, varigenom — — — — — till efterrättelse.

27 §.

Medför kvinna vid intagning spätt barn eller föder hon därefter barn, äger *fångvårdsstyrelsen*, efter hörande av barnavårdsassistenten i det län där kvinnan har sitt hemvist, medgiva henne att behålla barnet hos sig under amningstiden och, om särskilda förhållanden påkalla det, jämväl utöver nämnda tid.

37 §.

Häktas intagen — — — — — i verkställighetstiden.

Finner i annat fall än i första stycket avses överåklagare eller rätten i anledning av åtal mot intagen att dennes personliga inställelse vid domstolen är påkallad, har *fångvårdsstyrelsen* att föranstalta därom. Så-

15 §.

Den som icke är häktad må på ansökan erhålla uppskov med verkställigheten av straffarbete eller fängelse under viss tid, högst sex månader från den dag då domen må verkställas mot honom, om med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd eller yrkesutövning eller övriga förhållanden synnerliga skäl för uppskov prövas föreligga. Kvinna som är havande eller ammar barn må beviljas uppskov under tid som prövas skälig. Beslut i ärende som här avses meddelas av *länsstyrelsen i den ort där den dömdes vistas. Ansökan ingives till polismyndigheten i orten som det åligger att med eget yttrande skyndsamt insända ansökningen till länsstyrelsen.*

27 §.

Medför kvinna vid intagning spätt barn eller föder hon därefter barn, äger *styresmannen*, efter hörande av barnavårdsassistenten i det län där kvinnan har sitt hemvist, medgiva henne att behålla barnet hos sig under amningstiden och, om särskilda förhållanden påkalla det, jämväl utöver nämnda tid.

37 §.

Finner i annat fall än i första stycket avses överåklagare eller rätten i anledning av åtal mot intagen att dennes personliga inställelse vid domstolen är påkallad, har *styresmannen eller, om den intagne måste för-*

(Gällande lydelse.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

dan inställelse medför ej avbrott i verkställigheten.

flyttas till annan fångvårdsanstalt, fångvårdsstyrelsen att föranstalta därom. Sådan inställelse medför ej avbrott i verkställigheten.

Atalas intagen, — — — — — i målet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949.

Stockholm den 17 maj 1949.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Branting*, Ahlkvist, Krügel, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Lindgren, Löthner* och Göransson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Olsson i Mellerud, Werner*, Lindberg*, Landgren, Ljungberg, Andersson i Mölndal och Gustafsson i Borås.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Olsson i Mellerud och Andersson i Mölndal.